

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ветеринарної гігієни імені професора А.К. Скороходька

Протокол № _____ від _____ 2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Микола ІВАНОВИЧ ПІХОВСЬКИЙ

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри ветеринарної
гігієни ім. проф. А.К. Скороходька
Протокол № 9 від " 11 " квітня 2023р.

Завідувач кафедри

Марія КУЧЕРУК

"РОЗГЛЯНУТО"

Гарант ОП «Ветеринарна гігієна,
санітарія і експертиза»

Лариса ШЕВЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГІГІЄНА ДИЧИНИ

спеціальність 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

освітня програма «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники: проф., д.вет.н. Якубчак О.М., ас. к.вет.н. Гриб Ю.В.

Київ – 2023р.

1. Опис навчальної дисципліни ГІГІЄНА ДИЧИНИ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»	
Освітня програма	«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	5	
Семестр	9	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	- год.	
Лабораторні заняття	15 год.	
Самостійна робота	90 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: набуття студентами знань щодо комплексу санітарно-гігієнічних, діагностичних та спеціальних досліджень дичини і сировини тваринного походження для проведення оцінки безпечності та якості цих продуктів. Опанування заходів для запобігання захворюванню людей антропозоонозами, що передаються через продукти забою диких тварин та пернатої дичини.

Завдання: надати студентам відповідну підготовку з теоретичних питань у сфері гігієни дичини; ознайомлення студентів з ветеринарним законодавством України та іншими нормативними документами, які стосуються галузі мисливства, вимог до проведення полювання для отримання безпечної продукції; ознайомити студентів із заходами, які попереджають розповсюдження паразитарних та інфекційних захворювань дикими тваринами та виключають ймовірність ураження населення зоонозами.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи або у процесі

навчання, що передбачає проведення досліджень, упровадження інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

загальні компетентності (ЗК):

ЗК10. Знання та розуміння предметної галузі та професії

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК4. Здатність використовувати знання про хвороби тварин різної етіології для здійснення державного (внутрішнього) контролю на підконтрольних потужностях

СК6. Здатність застосовувати методики і процедури щодо виробництва та обігу харчових продуктів відповідно до концепції «Єдиного здоров'я».

СК16. Здатність здійснювати контроль гігієнічних вимог діяльності потужностей з виробництва і переробки продуктів тваринництва, об'єктів ветеринарної медицини тощо

СК18. Здатність контролювати ефективність проведення санації потужностей згідно з вимогами національних та міжнародних нормативно-правових актів

СК20. Здатність дотримуватися морально-етичних норм, правил і принципів біобезпеки та біоетики під час використання у професійній діяльності різних біологічних агентів.

Програмні результати навчання (ПРН):

Володіти методами та методиками проведення післязабійного огляду продуктів забою та надання рекомендацій щодо їх подальшого використання.

Володіти знаннями про хвороби тварин різної етіології та уміти застосовувати адекватні методи і методики клінічних та лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин різних класів і видів, знати шляхи подальшого використання хворих тварин і продукції, одержаної від них.

Знати органолептичні та інструментальні методи і методики дослідження харчових продуктів і кормів для визначення їх безпечності та якості

Уміти планувати і здійснювати контроль та проводити моніторинг виробництва, здійснювати контроль зберігання, переробки та реалізації харчових продуктів і кормів, кормових добавок, преміксів, побічних продуктів, ветеринарних препаратів, засобів ветеринарної медицини та оцінювати їх безпечність і якість.

Мати навички стандартного та розширеного державного контролю підконтрольних вантажів на державному кордоні України та транспорті, здійснювати аналіз зв'язку між контролем безпечності харчових продуктів та здоров'ям людей за міжнародної торгівлі продуктами тваринного походження.

Володіти знаннями та практичними уміньми, необхідними для організації і проведення державного контролю гігієнічних вимог та санітарних заходів на агропродовольчих ринках і потужностях.

Володіти знаннями та практичними уміньми, необхідними для здійснення державного (внутрішнього) ветеринарно-санітарного контролю на потужностях з виробництва та обігу м'яса і м'ясних продуктів, молока і молочних продуктів, напівфабрикатів, харчових гідробіонтів; заготівлі, зберігання та обігу харчових

рослинних продуктів, меду та апіпродуктів, харчових яєць та яйцепродуктів тощо, а також методами та методиками відбору, консервування, пакування і пересилання проб тваринного, рослинного й біотехнологічного походження, правильного поводження з ними та результатами їх випробувань (досліджень).

Володіти методами контролю технологічних процесів первинної обробки субпродуктів, харчової крові, спеціальної сировини, здійснювати ветеринарносанітарний контроль дотримання технологічних операцій з ендокринною, ферментною, кишковою, шкіряно-хутровою сировиною, м'ясом та іншими продуктами забою і готовими харчовими продуктами, здійснювати їх інспектування, наносити позначки придатності та визначати шляхи подальшого використання цієї продукції.

Володіти методами контролю гігієнічних вимог діяльності різних потужностей, які проводять збір, обробку, знешкодження (зnezараження), видалення, утилізацію та знищення побічних продуктів тваринницьких підприємств (потужностей), об'єктів ветеринарної медицини, переробної промисловості тощо.

Мати необхідні знання та уміння для здійснення судово-ветеринарної експертизи згідно з чинним законодавством.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для: – повного терміну денної форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Мисливство, вимоги до полювання. Морфологічний, хімічний склад м'яса диких тварин та пернатої дичини														
Тема 1. Сучасний стан мисливського господарства України	1	16	2		2		12							
Тема 2. Мисливство. Вимоги до полювання на диких промислових тварин	2	16	2		2		12							
Тема 3. Морфологічний та хімічний склад м'яса диких тварин та пернатої дичини	3	16	2		2		12							
Тема 4. Ветеринарно-санітарна експертиза дичини	4	17	2		3		12							
Разом за змістовим модулем 1		65	8		9		48							
Змістовий модуль 2. Ветеринарно-санітарна оцінка дичини														

Тема 1. Ветеринарно-санітар на оцінка. Особливості ветсанекспертизи диких промислових тварин та пернатої дичини	1	19	2		2		15						
Тема 2. Ветеринарно-санітар на оцінка продуктів забою диких тварин при хворобах	2	19	2		2		15						
Тема 3. Інфекційні хвороби, зоонози диких промислових тварин	3	17	3		2		12						
Разом за змістовим модулем 2		55	7		6		42						
Усього годин		120					90						
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-		-		-	-	-		-
Усього годин		120	15		15		90						

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вимоги до полювання на диких промислових тварин,	2
2	Проведення вибіркового діагностичного відстрілу мисливських тварин для ветеринарно-санітарної експертизи.	3
3	Морфологічний та хімічний склад м'яса диких тварин	2
4	Морфологічний та хімічний склад пернатої дичини	2
5	Гігієна продуктів забою диких тварин при паразитарних захворюваннях. Трихінелоскопія	2
6	Гігієна продуктів забою диких тварин при незаразних захворюваннях	2
7	Гігієна продуктів забою диких тварин при інфекційних захворюваннях	2

5. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Вказати основні вимоги до полювання на диких промислових тварин
2. Вкажіть найбільш поширені зоонози та в яких диких тваринах паразитують збудники
3. Вказати основні вимоги до полювання на пернату дичину
4. Опишіть порядок та методи дослідження на м'яса диких тварин на трихінельоз
5. Які є заборони щодо здійснення полювання
6. Дозволені способи та вимоги до полювання на диких промислових тварин
7. Які особливості методики післязабійного огляду м'яса і органів диких ссавців
8. Особливості методики післязабійного огляду м'яса і органів пернатої дичини
9. Характеристика м'яса диких тварин, органолептичні показники
10. Мета та підстави для проведення діагностичного відстрілу
11. Вкажіть порядок проведення діагностичного відстрілу
12. Перерахуйте особливо небезпечні антропозоонози
13. Правилами ветеринарно-санітарної експертизи та оцінки продуктів забою дичини
14. Ветеринарно-санітарні вимоги до промислу диких тварин
15. Інфекційні хвороби промислових диких тварин
16. Мікробіологічні дослідження продуктів забою диких тварин і пернатої дичини
17. В яких випадках туші і внутрішні органи диких тварин та пернатої дичини необхідно утилізувати?
18. Вкажіть заходи, які попереджують розповсюдження паразитарних та інфекційних захворювань серед диких тварин
19. Особливості ветсанекспертизи диких промислових тварин
20. Визначення ступеня свіжості м'яса диких тварин, показники свіжості

1. При доставці м'яса диких тварин на ринок власник м'яса має пред'явити таку документацію
  - 1) Акт діагностичного відстрілу
  - 2) Ветеринарне свідоцтво форма 2
  - 3) Дозвіл на добування мисливських тварин
  - 4) Ветеринарне свідоцтво форма 1

2. При виявленні збудника Туляремії внутрішні органи диких тварин...
  - 1) Знищують
  - 2) Знешкоджують заморожуванням або проварюванням
  - 3) випускають після проварювання
  - 4) направляють на промпереробку

3. Чи допустимо вживати м'ясо дичини, яке набуло синьо-фіолетового відтінку, при зберіганні протягом кількох годин з доступом повітря?
  - 1) Тільки промпереробка
  - 2) Так
  - 3) Утилізація
  - 4) Ні

4. Вкажіть заходи, які проводяться в неблагополучних на сказ мисливських угіддях?
  - 1) Заходи щодо знищення чисельності лисиць
  - 2) проводиться промисловий і ліцензійний відстріл диких тварин
  - 3) проводять біотехнічні заходи
  - 4) проводять пероральну імунізацію диких м'ясоїдних звірів

5. Дозволяється пред'являти для ветсанекспертизи дичину в невипатраному вигляді?
  - 1) Ні, тільки патрану тушу
  - 2) Так, заморожену взимку під час добування

6. В благополучному мисливському угідді було вбито дику тварину з підозрілою поведінкою (відсутність страху, агресивність тощо...), яка характерна для хвороби сказ, вкажіть подальші дії?
  - 1) тушу підозрілої тварини одразу спалюють
  - 2) з промислових диких тварин знімають шкіру, а м'ясо знищують
  - 3) повідомити працівників державної служби ветеринарної медицини і надіслати матеріал у ветеринарну лабораторію для подальшого дослідження.
  - 4) Провести дезінфекцію

6. Методи навчання.

Лекції, лабораторні роботи, самостійна робота

7. Форми контролю.

Для здійснення контролю за якістю знань та вмінь студентів використовують наступні методи контролю:

- тестові завдання
- індивідуальні завдання
- колоквіуми
- залік

8. **Розподіл балів, які отримують студенти.** Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про введення в дію від 03.03.2021 р. протокол 7)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

Конспект лекцій Гігієна дичини/ Якубчак, О. М., Гриб, Ю. В., Таран, Т. В.
–Київ, 2022. –53с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва /О.М. Якубчак, В.І. Хоменко, С.Д. Мельничук та ін.; За ред. О.М. Якубчак, В.І. Хоменка – Київ, 2005. – 800 с.
2. Бондаренко В. Д., Різун Е. М. Актуальні питання стану і ведення мисливського господарства в Україні та можливі напрями їх вирішення. Наукові праці Лісівничої академії наук України. 2016. Вип. 14. С. 180–184.
3. Абеленцев В. І. Фауна України. – К.: Наук, думка, 1968. – Т. 1. Ссавці. Вип. 3. Куниці. – 280 с.

4. Корнєєв О. П. Мисливство – галузь народного господарства. – К.: Урожай, 1964. – 144 с.
5. Новіков Р. Стабільно слабке. Лісовий і мисливський журнал. 2019. № 2. С. 28–31.
6. Музика В., Гонта О. Оцінювання сучасного стану розвитку мисливського господарства України. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6 (67). С. 18-32.
7. Закон України "Про ветеринарну медицину" від 16.11.2006 року № 361-V.
8. Закон України "Про мисливське господарство та полювання" від 10.03.2017р.
9. Власенко В.В., Кравців Р.Й., Хоменко В.І. та ін. Ветеринарно-санітарна експертиза сировини та продуктів тваринного походження. За редакцією проф. Власенка В.В. – Вінниця.-1999.-509 с.
10. О.М. Якубчак, А.І.Тютюн, Т.В.Таран, Джміль В.І. Гігієна первинної переробки тварин і продуктів забою: [Навчальний посібник] / Укл. О.М. Якубчак, А.І.Тютюн, Т.В.Таран, Джміль В.І. – К.:ЦП «Компринт», 2015 – 156 с.

Інформаційні ресурси

1. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 10.03.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.
2. Про ветеринарну медицину: Закон України від 21.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#Text>.
3. Про затвердження Інструкції про селекційний відстріл мисливських тварин: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-14#Text>.
4. Про затвердження Інструкції про вибірковий діагностичний відстріл мисливських тварин для проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 08.02.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0423-14#Text>.